

UDK:330.3:332.021.8
Biblid 1451-3188, 9 (2010)
Год IX, бр. 31–32, стр. 77–85
Изворни научни рад

др Тамјана ЈЕВРЕМОВИЋ-ПЕТРОВИЋ¹

ПРАВИЛА О НАЦИОНАЛНИМ СПАЈАЊИМА, ПОДЕЛАМА И ПРЕКОГРАНИЧНИМ СПАЈАЊИМА ДРУШТАВА

ABSTRACT

The article deals with a new Community Directive, which amends the existing Directives concerning mergers, divisions and cross-border mergers regarding reporting requirements and publication duties. They also create some minor changes concerning setting up or increase in capital requirements for experts' reports. Changes were made to creditor protection provisions and they introduce coherence with other Community Directives. Finally, simplified mergers and divisions were slightly changed by introducing obligations, rather than possibilities for their regulation by Member States.

Key words: Mergers, divisions, management reporting, publication, creditor protection, simplified mergers.

1) СВРХА

Директива о изменама правила у области компанијског права резултат је ширег програма о смањивању административних оптерећења и трошкова ради економичног и ефикасног обављања делатности на унутрашњем тржишту. У том циљу је иницијативу дала Комисија ЕУ кроз свој Програм, који је усвојен на састанку Европског савета током 2007.

¹ Доцент на Правном факултету Универзитета у Београду.

године.² Комисија ЕУ је затим поставила предлоге у циљу измене и поједностављења појединих питања из области компанијског, рачуноводственог права и ревизије.³ У остварењу тог циља већ је дошло до извесних измена Треће и Шесте директиве у питању извештаја ревизора и могућности да се једногласном одлуком он не састави, па је та тенденција овом Директивом настављена и у односу на нека друга слична питања, и по узору на већ донете измене.⁴ Измене се односе на извештаје који у одређеним случајевима немају за циљ заштиту одређених категорија лица, већ превасходно оптерећују друштва, изазивајући непотребне трошкове, док са друге стране модерна средства размене информација налажу потребу измене застарелих метода информисања и објављивања, који такође носе извесне трошкове.

II) МЕРЕ ЕУ

Директива којом се мењају Друга, Трећа и Шеста Директива компанијског права, као и Директива о прекограничним спајањима у вези са извештајима и документима који су неопходни у случају спајања или подела (у даљем тексту Директива о изменама) – (*Directive 2009/109/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 amending Council Directives 77/91/EEC, 78/855/EEC and 82/891/EEC, and Directive 2005/56/EC as regards reporting and documentation requirements in the case of mergers and divisions*)

III) САДРЖАЈ

Директива о изменама Друге, Треће, Шесте и Директиве о прекограничним спајањима односи се на неколико питања која покушава да поједностави и на тај начин омогући јефтиније и ефикасније извођење поступка спајања, односно поделе, нарочито у односу на мала или средња

² COM (2006) 689 final, OJ C 78, 11.4.2007, p. 9; “Presidency Conclusions of the Brussels European Council”, Doc. 7224/07 Concl 1.

³ COM (2007) 394; “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directives 77/91/EEC, 78/855/EEC and 82/891/EEC”; “Directive 2005/56/EC as regards reporting and documentation requirements in the case of mergers and divisions”, Brussels, 24.9.2008. COM (2008) 576 final

⁴ О претходним изменама Треће и Шесте директиве видети: Татјана Јевремовић Петровић „Извештај ревизора у случају спајања и подела друштва“, *Европско законодавство*, 25-26/08, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2008.

предузећа. Неколико је основних питања на која се односе измене из ове Директиве. Пре свега, измене су учињене у односу на Другу директиву, али су углавном техничке природе или имају сврху да учине ефективним и практичним промене које се односе на Трећу и Шесту директиву. Осим техничке измене учињене ради усклађивања са формама друштва у финском праву, учињена је и једна мало значајнија измена која практично омогућава избегавање двоструке процене улога у природи од стране независног стручњака. Наиме, до сада важеће одредбе Друге директиве предвиђале су да је за улоге у природи неопходна процена независног експерта (ревизора), што је делом ублажено променама Друге директиве током 2006. године.⁵ До сада је постојала двострука процена улога у природи уколико се друштво оснива спајањем или поделом, имајући у виду да је и у овим поступцима неопходно извршити процену улога у природи ради могуће замене за акције или уделе новооснованог друштва акционарима друштва која се спајају, или друштва које се дели. Трећа директива је у том погледу учинила изузетак, предвидевши да је у случају оснивања новог друштва путем спајања могуће да се не примени одредба из Друге директиве о уносу у природу и провери путем процене независног стручњака.⁶ Новом Директивом уведено је јединствено правило за спајања и поделе, којим се у члан 10. Друге директиве, који регулише процену неновчаних улога, додаје да земље чланице могу да не примењују правило о процени неновчаних улога од стране ревизора уколико је до оснивања новог друштва дошло спајањем или поделом, у чијем поступку је већ сачињен извештај ревизора о нацрту уговора о спајању, односно подели.⁷ Према томе, уколико извештај ревизора већ постоји (што према недавним

⁵ “Second Council Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital, with a view to making such safeguards equivalent”, *OJ L 26*, 31.1.1977, pp. 1–13. Измене у односу на извештаје: “Directive 2006/68/EC of the European Parliament and of the Council of 6 September 2006 amending Council Directive 77/91/EEC as regards the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital”, *OJ L 264*, 25.9.2006, pp. 32–36.

⁶ Члан 23, став 4. Треће директиве компанијског права. Видети: “Third Council Directive 78/855/EEC of 9 October 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty concerning mergers of public limited liability companies”, *Official Journal L 295*, 20/10/1978; “Sixth Council Directive 82/891/EEC of 17 December 1982 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty, concerning the division of public limited liability companies”, *Official Journal L 378*, 31.12.1982.

⁷ Члан 1, став 2. Директиве о изменама.

изменама Треће и Шесте директиве више није увек случај), не мора да се саставља нови извештај о процени неновчаних улога, и тиме се избегава двоструко извештавање, односно додатни трошкови, а оснивање чини ефикаснијим и бржим. Иста измена учињена је и у вези са одредбама које се односе на повећање капитала, у односу на случај када је овај поступак заснован на спровођењу спајања, поделе или јавног позива за куповину или замену акција и исплате акционара друштва које се припаја, дели или коме је упућена јавна понуда за куповину или размену акција. До сада је постојала одредба која се није односила на поделе, па је практично додат и овај поступак, али уз ограничење да ће се извештај ревизора ипак састављати у случају да није састављен извештај ревизора у случају спајања или поделе. Уколико се у правима земаља чланица ипак примењује одредба о састављању извештаја, њега је могуће да састави исто лице које је саставило и извештај о спајању или подели.⁸

Промене у односу на Трећу и Шесту директиву компанијског права о националним спајањима и поделама нису далекосежне нити озбиљне, већ имају циљ да нека правила поступка спајања учине ефикаснијим, и уклоне непотребна оптерећења. У даљем тексту биће речи о изменама у односу на Трећу директиву, а сходне промене се односе и на Шесту директиву, па о њима неће бити посебно речи.⁹ У том смислу су пре свега, измене које се односе на објављивање. Исте измене важе и за Директиву о прекограничним спајањима.¹⁰ Наиме, основно је правило Треће директиве да се нацрт уговора о спајању мора објавити на начин предвиђен правом земаља чланица, и у складу са одредбама Прве директиве компанијског права, за свако од друштва које учествује у спајању, најмање месец дана пре датума када је заказана скупштина на којој ће се одлучивати о спајању. Оваква одредба последица је традиционалног начина објављивања података, који је у основи промењен модерним средствима комуникације. Зато је уочена потреба да се ова средства, пре свега Интернет, искористе као јефтинији начин објављивања, који је, притом, многим лакше и брже доступан, нарочито имајући у виду да се све више лица која имају интерес у друштву, а пре свега акционари налазе ван земље у којој се налази само

⁸ Члан 1 став 3. Директиве о изменама.

⁹ “Sixth Council Directive 82/891/EEC of 17 December 1982 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty, concerning the division of public limited liability companies”, *OJ L* 378, 31.12.1982, pp. 47–54.

¹⁰ “Directive 2005/56/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies”, *OJ L* 310, 25.11.2005, pp. 1–9.

друштво. Из ових разлога измењена је, пре свега, Прва директива компанијског права, увођењем модерних средстава комуникације у средство за информисање и објављивање. Поред измена суштинске природе, Прва директива замењена је недавно новом Директивом првенствено ради обједињавања досадашњих измена, односно њиховог интегрисања у један текст.¹¹ Измене Треће директиве, у односу на објављивање значе да свако од друштава које учествује у поступку спајања не мора да врши објаву у складу са ранијим одредбама Прве директиве ако у непрекидном трајању најмање месец дана пре датума када је заказано одржавање скупштине која одлучује о спајању, и све док скупштина није одржана бесплатно учини доступним јавности нацрт уговора о спајању на својој веб страници. Такво право не могу да ограниче или услове земље чланице, осим у мери која је неопходна да би се обезбедила сигурност веб странице и аутентичност докумената. Међутим, право је земаља чланица да захтевају да се објављивање врши у складу са правилима (раније) Прве директиве, пре свега тзв. Централном електронском платформом, што представља електронску верзију стандардног објављивања у службеном гласнику, или на некој другој веб страници која је одређена у ту сврху, али у сваком случају без посебне накнаде коју би друштво платило за објављивање. Ако објављивање врши друштво на веб страни која није централна електронска платформа, обавезно је да се податак, заједно са датумом објаве нацрта уговора о спајању, о приступу тој веб страни објави на централној електронској платформи најмање месец дана пре датума за који је одређено одржавање скупштине, и да приступ буде бесплатан. Могуће је и да земље чланице захтевају да информације буду доступне одређено време на веб страни, централној електронској платформи или другој веб страни одређеној од стране земље чланице.¹² У погледу увида у ове документе предвиђено је да друштво не мора да их учини доступним

¹¹ Ранија Прва директива компанијског права: “First Council Directive 68/151/EEC of 9 March 1968 on co-ordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent throughout the Community”, *OJ L 65*, 14.3.1968, pp. 8–12. Нова Директива: “Directive 2009/101/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and third parties, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 48 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent”, *OJ L 258*, 1.10.2009, pp. 11–19.

¹² Члан 2, став 2. Директиве о изменама.

у месту свог регистрованог седишта, ако их је објавило на веб страници, ако акционар има могућност да прегледа документ и да га одштапа. Такође је предвиђено и да се достављање информација акционару може вршити електронским путем уколико је он такву могућност дао друштву.¹³ Из изложених правила се види да је уведен модеран начин информисања и приступа информацијама, који превазилази традиционално објављивање у папирној форми, и у складу је са садашњим потребама. Осим наведених измена, техничке измене су начињене и у неколико чланова у којима се помиње објављивање.

Следећа важна измена односи се на извештај који по правилу сачињавају органи управе, односно административни органи за свако од друштава које учествује у спајању. Овај извештај намењен је акционарима и има циљ да објасни нацрт уговора о спајању, нарочито дајући правну и економску анализу, а посебно однос замене акција. Тиме овај извештај има сврху да обавести акционаре о намераваном спајању, односно посебно да им олакша одлучивање на планираној скупштини, пре свега на основу критеријума размене њихових акција. Пошто је једини циљ ове одредбе заштита акционара, јасно је да у друштвима у којима ова лица истовремено врше управљање, што је случај са мањим или средњим друштвима, некада нема потребе да се састави извештај. Као и у случају раније измене којом је омогућено да се не састави извештај ревизора, уколико су акционари свих друштава која учествују у спајању са тим сагласни, тако је и овде Директивом о изменама уведено правило којим се предвиђа прво обавештење генералне скупштине сваког од друштава (од стране управног одбора, односно административног органа) о свим материјалним променама у односу на имовину и обавезе које су наступиле након састављања нацрта уговора о спајању и дана када је предвиђено одржавање скупштине која треба да одлучује о спајању. Али, оваква информација, као ни цео извештај органа управе не мора да се састави ако сви акционари и имаоци других хартија од вредности који имају право гласа свих друштава која учествују у спајању то не одлуче.¹⁴ Дакле, као и у ранијим изменама у односу на извештај ревизора, и овде је остављена могућност да акционари свих друштава која учествују у спајању одлуче једногласно да није неопходно сачинити посебан извештај органа управе, што ће редовно бити случај у малим друштвима у којима су акционари

¹³ Члан 2, став 5. Директиве о изменама.

¹⁴ Члан 2, став 4. Директиве о изменама.

истовремено и чланови управе. Значајне измене у погледу састављања финансијских извештаја учињене су у односу на досадашњу обавезу њихове израде, уколико је протекло више од шест месеци од претходног годишњег извештаја. Директива о изменама уводи могућност да се ови извештаји не саставе уколико друштво објављује полугодишње извештаје на основу Директиве о транспарентности, или уколико су сви акционари и имаоци других хартија од вредности са правом гласа сваког од друштава које учествује у спајању то одлучили.¹⁵

У погледу заштите поверилаца Трећа директива предвиђала је прилично оскудно правило, према коме се предвиђа адекватан систем заштите. Уведено је правило према коме ће земље чланице предвидети услове за предвиђену заштиту поверилаца, али у сваком случају мора да обезбеди да повериоци имају право да захтевају од надлежног административног или судског тела адекватно обезбеђење уколико поуздано могу да покажу да су њихова потраживања угрожена због спајања, а да друштво није пружило адекватно обезбеђење.¹⁶ Овакве измене засноване су на недавно извршеним променама у Другој директиви компанијског права, и њихов циљ је било само терминолошко усклађивање са тим изменама. Нажалост, суштинске промене нису извршене, иако је ово један од најозбиљнијих проблема у регулативи спајања, и питање које и даље изазива приличне несугласице и практичне проблеме, засноване на односу и разликама континенталног и англо-саксонског права. У односу на поједностављене случајеве спајања и до сада је било предвиђено да се одређене одредбе неће примењивати, али је у пракси уочено да мали број земаља чланица користи те олакшице.¹⁷ Стога је сада обавеза земаља чланица да омогуће поједностављен поступак спајања, који се нарочито односи на неодржавање скупштине, као и могућност изостављања одређених извештаја и информација. До сада је постојала могућност да се не саставе извештаји управе и ревизора

¹⁵ “Directive 2004/109/EC of 15 December 2004 on the harmonisation of transparency regulation requirements in relation to information about issuers whose securities are admitted to trading on a regulated market and amending Directive 2001/34/EC”, OJ L 390, 31.12.2004, p. 1; Члан 2, став 5. Директиве о изменама.

¹⁶ Члан 2, став 6. Директиве о изменама.

¹⁷ “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directives 77/91/EEC, 78/855/EEC and 82/891/EEC, and Directive 2005/56/EC as regards reporting and documentation requirements in the case of mergers and divisions”, Brussels, 24.9.2008. COM (2008) 576 final, p. 5.

у случају спајања зависног друштва у коме друштво стицалац има 90% и више, али не све акције зависног друштва под условом да се мањинским акционарима припојеног друштва да право на откуп њихових акција у одговарајућој вредности, коју у случају спора одређује суд, а по новој Директиви о изменама и административни орган, одређен од стране земље чланице за ту функцију. Осим тога, уведено је и правило да се претходно правило неће примењивати ако право земље чланице омогућава друштву стицаоцу да, без претходне јавне понуде за преузимање захтева од свих преосталих ималаца хартија од вредности припојеног друштва њихов откуп пре спајања по правичној цени.¹⁸

IV) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Директива о изменама ступила је на снагу двадесетог дана након њеног објављивања, а државе чланице су обавезне да одредбе ове Директиве унесу у своја права до 30. јуна 2011. године.

V) ИЗВОРИ

- “Directive 2009/109/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 amending Council Directives 77/91/EEC, 78/855/EEC and 82/891/EEC, and Directive 2005/56/EC as regards reporting and documentation requirements in the case of mergers and divisions”, *Official Journal of the European Union*, L 259, 2.10.2009. Интернет: www.europa.eu 03/03/2010.

VI) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Домаће право предвидело је правила о спајањима и поделама у складу са одредбама Треће и Шесте директиве. Неке од нових правила домаће право већ садржи, и ту пре свега мислимо на објављивање података о привредним друштвима путем електронских средстава, у чему је позитивноправна регулатива у домену регистрације привредних субјеката прилично савремена и у духу промена унутар ЕУ. Друге измене наше право углавном не садржи. Ту, пре свега, мислимо на извештаје органа управе, као и раније измене које се односе на извештај ревизора. Осим тога, правила о регистрацији предвиђају електронско информисање и достављање, али су и даље у Закону о привредним друштвима заступљена

¹⁸ Члан 2, став 11. Директиве о изменама.

правила о класичном увиду акционара у информације и достављање докумената о спајању, па би требало у будућности размишљати и о њиховом осавремењавању. Положај поверилаца није нарочито интересантан, јер су ова правила прилично детаљно регулисана у нашем праву, што важи и за поједностављене случајеве спајања, за које се предвиђа доста олакшица у односу на редован поступак. Стога остаје да се у некој наредној ревизији или промени домаћег права у односу на спајања размишља о потпуном усклађивању са наступелим променама, иако оне нису хитне и не изискују моменталну реакцију.